

Dil ve Konuşma Güçlüğü

Müdahale ve Eğitim Yöntemleri

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Dil ve Konuşma Bozukluklarının Tanımı ve Sınıflandırılması

Birinci Özel Eğitim Konseyi'nde konuşma engeli, dil ve konuşma sorunları olarak ele alınmış ve bu konseyde dil ve konuşma bozuklukları kişiler arası sözel iletişimin herhangi bir nedenle olmaması ve herhangi bir boyutta ortaya çıkan aksaklıklar ve düzensizlikler şeklinde tanımlanmıştır.

Dil ve Konuşma Bozukluklarının Tanımı ve Sınıflandırılması

Dil bozukluğu dilin biçimi, içeriği ve kullanılmasında, konuşma bozukluğu ise sözel dildeki sesleri çıkarmak için gerekli olan motor işlemlerin (solunum, sesleme, sesletim, artikülasyon) yerine getirilmesinde aksama olarak tanımlanmaktadır.

Konuşma ve Dil Bozukluğunun;

- Genellikle üç-sekiz yaşlar arasında görüldüğü,
- Ergenlikte sona erdiği,
- Genetik ya da çevresel kökenli olduğu vurgulanmaktadır.
- Konuşma ve dil bozukluğunda;
- Konuşmanın ritmi ve akıcılığının dinleyenlerin dikkatini çekecek kadar farklı olması,
- Konuşanın cinsiyeti, yaşı, fiziksel yapısına uygun bir şekilde konuşmaması,
- Konuşmasındaki farklılıkları kişinin hissetmesi ve farklılıkların süreklilik göstermesi gerekir.

Konuşma Bozukluklarının Sınıflandırılması

- Konuşma sesi üretiminde bozukluklar (**artikülasyon**)
- Ses üretimindeki bozukluklar (**ses bozuklukları**)
- Konuşmanın akışını engelleyen akış bozuklukları
- Diğer konuşma bozuklukları (**gecikmiş konuşma ve afazi**)

Artikölasyon (Eklemleme) Bozukluğu

Konuşma seslerinin çıkarılış yerlerinde, biçimlerinde, zamanlamasında, yönünde, hızında, basıncında hataların yapılması ya da dudakların, dilin, yumuşak damağın, yutağın birlikte yaptıkları hareketlerin hatalı olması sonucu ortaya çıkan sorundur.

Dört farklı şekilde görülür:

- Sesin düşürölmesi
- Sesin değıştirilmesi
- Sesin eklenmesi
- Sesin bozulması

Sesin düşürülmesi:

Bazı çocuklar konuşurken bir sözcüğü oluşturan seslerden birini ya da birkaçını atlayabilir. Örneğin; duruyor yerine duruyo gibi.

Sesin değiştirilmesi:

Sözcük içinde çıkarılması zor gelen sesin yerine kolay çıkarılabilecek sesin kullanılmasıdır. Örneğin; sarı yerine sayı demek.

Sesin eklenmesi:

Sözcük içinde olmayan bir ses, o sözcük içine eklenerek söylenir. Örneğin; tren yerine tiren gibi.

Sesin bozulması:

Bazı durumlarda atlama ve değiştirme olmaksızın dilimizde olmayan farklı seslerin çıkarılmasıdır. Örneğin; yaz yerine yax gibi.

Ses Bozuklukları

Konuşma sesinin perdesinde, şiddetinde, kalitesinde ve esnekliğinde çevrenin dikkatini çekecek kadar ve sürekli farklılık göstermesi durumudur. Ses bozuklukları organik ve yapısal faktöre bağlı olarak ortaya çıkabilir.

Ses bozuklukları dört farklı şekilde görülmektedir:

- Sesin perdesinde görülen bozukluklar
- Sesin şiddetinde görülen bozukluklar
- Sesin kalitesinde görülen bozukluklar
- Sesin esnekliğinde görülen bozukluklar

Sesin perdesinde görülen bozukluklar:

Sesin cinsiyet, yaş ve bedensel özelliklere uygun olması gerekenden çok düşük, çok yüksek ya da monoton olması durumudur. Örneğin; kız çocuğunda kalın-pes ses, erkek çocuğunda ince-tiz sesin görülmesidir.

Sesin şiddetinde görülen bozukluklar:

Sesin çok zayıf veya gür çıkması durumudur.

Sesin kalitesinde görülen bozukluklar:

Seslenim ve rezonans bozuklukları olmak üzere iki gruptur.

Seslenim bozuklukları; tiz seslilik, boğuk seslilik ve nefes almadan konuşmadır.

Rezonans bozuklukları; larinkste oluşan sesin şiddetinin etkilenmesidir.

Sesin esnekliğinde görülen bozukluklar:

- Konuşmanın çok hızlı veya normalden yavaş olması,
- Konuşmada olağan dışı duraklamalar yapılması,
- Hız, perde ve şiddet yönünden sesin değişmeden kullanılması,
- İç salgı bezlerinin normal çalışmaması,
- Sesin esnekliği ile ilgili problemlerdir.

Akış Bozuklukları

- Konuşma esnasında, konuşmada dinleyicileri rahatsız edecek duraklama, patlama görülme durumudur.
- En yaygın görülen akış bozukluğu kekemeliktir.

Kekemelik:

- Tekrar kekeleme endişesiyle hece, sözcük veya cümlelerde uzatma, irkilme, duraklama, patlamanın yanı sıra bazen birtakım el, kol ve vücut hareketleri gibi belirtilerle konuşmanın doğal akışının kesintiye uğraması durumudur.
- İstemsiz olarak ortaya çıkmaktadır. Çoğunlukla iki buçuk beş yaş arasında görülmektedir.

Kekemelik;

- İstemsiz şekilde seslerin uzatılması,
- Seslerin üretilmesinde zorluk çekilmesi,
- Bir hece ya da sözcüğün tekrarlanması şeklinde görülür.
- Kekemeliğin şiddeti de zaman zaman farklılık göstermektedir.
- Kekemelik, birincil ve ikincil kekemelik olmak üzere iki grupta incelenir.

Birincil Kekemelik:

- Konuşma sırasında tutulma, kararsızlık, uzatma, patlama tekrarlama görülmekte, vücut hareketleri kekemeliğe eşlik etmemektedir.

İkincil Kekemelik:

- Konuşmaya başlayamama, duraklama, patlama, uzatma gibi problemlerin yanı sıra burun deliklerini açıp kapama, boyun kaslarını germe, dudaklarını büzme gibi vücut hareketleri dikkat çekmektedir.

Diğer Konuşma ve Dil Bozuklukları

Gecikmiş Konuşma:

Çocuğun konuşması yaşından ve cinsiyetinden beklenenden çok geri ya da konuşma gelişimi açısından daha yavaş bir gelişme gösteriyorsa bu gecikmiş konuşmadır.

Gecikmiş konuşma, derece ve çeşit olarak farklılık göstermesine rağmen tanılanmasında zorluklar yaşanmaktadır.

Tanılama daha çok çocuğun çevresindeki bireylerin gözlemleri sonucu alınan bilgilere dayalı olarak yapılmaktadır.

Afazi (söz yitimi) :

- Beynin hasar görmesi sonucu oluşur. Dili anlama, formüle etme, kullanma yeteneği ve becerisi tam ya da kısmi zarar görmektedir.

Broca tipi afazi:

- Broca bölgesi adı verilen beynin sol yarım küresinin üçüncü frontal kıvrımında meydana gelir. İfade edici dil etkilenir.

Wernicke tipi afazi:

- Beynin sol yarım küresinin birinci temporalinin arka kısmında meydana gelir.

Artikülasyon Bozukluklarında Eğitim

Artikülasyon bozukluğunun ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için nedeninin ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Öncelikle bir konuşma uzmanından yardım alınmalıdır.

Konuşma uzmanı çocuğu, sorunun farkına varabilmesi ve sorunun üstesinden gelmesi için istekli hale getirmelidir.

- Çocuğa sorunun farkına vardiırılması bireysel veya grup eğitimi ile yapılabilir.
- Farkına vardiırma çalışmasında çocuğun sesi teybe kaydedilerek çocuğa dinletilir.
- Doğru veya yanlış ses arasındaki farklılıkları bulması sağlanır.
- Daha sonra ise sorunlu ses düzeltilir.
- Çocuğun farkına vardiğı bozuk sesleri çocuğun nasıl çıkaracağı çocuğa öğretilir.
- Çocuğa yanlış çıkardığı sesin doğrusu dinletilerek doğru sesin beynin işitme merkezine yerleşmesi sağlanır.
- Daha sonra, doğru ses pekiştirilir.

- Pekiştirmede öğretilen ses anlamlı heceler şeklinde kullanılır ve yanlışlıklar yapılır.
- Pekiştirme, çocuk sesi doğru çıkardığı anda hemen o ses tekrar ettirilerek ve uzatılarak yapılmaktadır.
- Çocuk sesi doğru çıkardığı sürece uygulamaya devam edilir.
- Seste ufak bir değişme, bozulma olduğunda uygulama durdurulur ve ses tekrar öğretilmeye çalışılır.
- Pekiştirme aşamasından sonra, düzeltilen sesin konuşmada kullanılması aşaması gelir.
- Diğer aşamalarda başarılı olan çocuk bu aşamada da başarı sağlamaktadır.

Ses Bozukluklarında Eğitim

Sesin şiddeti ile ilgili bozukluklarda;

- Ses ve nefes kontrolü, kas gerginliği kontrolü, farklı durumlarda sesin nasıl çıktığının kontrolü ve özel bir teyp kullanılmaktadır.

Sesin perdesi ile ilgili bozukluklarda;

- Çocuğun sürekli kullandığı konuşma perdesi ile kullanması gereken ses perdesini ve perde aralığı karşılaştırma yapılmaktadır.

Sesin kalitesi ile ilgili bozukluklarda;

- Ses kontrolü, genzelliik durumunun kontrolü ve ses bozukluğunun hangi engele yakın olduğu belirlenmektedir.

Sesin esnekliği ile ilgili bozukluklarda;

- Esnekliğin konuşma içindeki durumu ve ses esnekliğini izleme yeteneği belirlenmektedir.
- Öncelikle aile ile işbirliği yapılarak ses bozukluğuna neden olan etmenler ortadan kaldırılmalıdır.
- Daha sonra çocuk tıbbi bir muayeneden geçirilerek ilgili doktorlar tarafından ses sağaltım çalışması yapılmalıdır.
- Amaç; çocuğa en uygun konuşma sesini kazandırmaktır.

Sesin şiddeti ile ilgili bozukluklarda;

- Yapılacak çalışma, nefesin kontrol edilmesine ve iyi kullanılmasına yönelik olmalıdır.

Sesin perdesi ile ilgili çalışmalarda ;

- İşitme eğitimi önemli olduğundan, ocuk işitme eğitimi sırasında kendi sesinin yanı sıra başkalarının sesini de dinleyerek çeşitli perdeleri ayırt edebilir.

Sesin kalitesi ile ilgili sorunlarda;

- Çocuğun genzellik problemi, yumuşak damak ve küçük dilin görevini doğru yapıp yapmaması önemli olduğundan, artikülasyon çalışması önerilmektedir.

Sesin esnekliği ile ilgili çalışmalarda;

- şiir, tekerleme, parmak oyunları gibi etkinliler yapılabilir, çocuğa sözcükler farklı vurgularla söylendiğinde farklı anlamlar kazanabileceği gösterilebilir.

Kekemelik Bozukluklarında Eğitim

- Kekemeliğin ortadan kaldırılması için öncelikle nedeninin, türünün, gelişim seyrinin ve başka bir sorunun eşlik edip etmeme durumunun belirlenmesi gerekir.
- Çeşitli terapi yaklaşımları ve teknikleri kekemelik bozukluklarının düzeltilmesi için kullanılmaktadır.
- Kekemelik terapilerinde iki-dokuz, on-on beş ,on beş yaş ve üstü olmak üzere üç yaş grubu dikkate alınır.
- Her grubun gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak yaş gruplarının özelliklerine göre terapi yapılmaktadır.

Diğer Dil ve Konuşma Bozukluklarında Eğitim: Afazi

- Bireyin dil özellikleri değerlendirilerek terapi programının belirlenmesi ve uygulanması konuşma ve dil uzmanları tarafından yapılmaktadır.
- Terapide ifade edici dile ve ağız egzersizlerine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
- Destekleyici iletişim sistemleri kullanılarak bireyin çevre ile olan etkileşimi ve günlük yaşama yönelik iletişim ihtiyacı giderilebilir.

Kısaca

Dil ve iletişim bozukluğu olan çocukların eğitiminde;

- Öncelikle bozukluğun türü ve derecesi uzman tarafından belirlenmelidir.
- Aile, öğretmen ve uzman işbirliği içinde olmalıdır.
- Bozukluğun nedeni belirlenmişse bu neden ortadan kaldırılmalı , mümkün olan en az düzeye indirilmelidir.
- Neden tıbbi bir sorunsa tıbbi müdahalenin yapılması sağlanmalıdır.
- İşitme kaybından kaynaklanıyorsa KBB uzmanından yardım alınmalı ve işitme cihazı kullanılmalıdır.

- Dil ve konuşma bozukluğu olan çocukların bazıları, uzmanların uygun görmesi haline, engelinin türü ve derecesine göre normal çocukların eğitim aldığı kurumlarda eğitim alabilirler.
- Bazıları konuşma terapisinin yanında normal okullardaki eğitimine de devam edebilirken daha ağır derecede dil ve konuşma problemi olan çocuklar sadece özel eğitim kurumlarında konuşma terapisi ağırlıklı bir eğitim almaktadırlar.
- Dil ve konuşma güçlüğü çeken çocuklarda sağaltımın başlangıcı çocukta konuşma ihtiyacı yaratmak olmalıdır.

- Gecikmiş konuşmada konuşma dilinin seslerinin öğretilmesi gerekir.
- Evde ve okulda ona uygun dil kullanımıyla örnek olunmalıdır.
- Ona konuşma fırsatı verilmeli, konuşurken sabırla dinlenmeli ve alay edilmemelidir.
- Sevgi ve ilgi göstermeli, bu konuda çocuğun yanında başkalarıyla konuşulmamalıdır.
- Çocuğun daha iyi anlayacağı düşünülerek onunla bebekçe konuşulmamalıdır.
- Ona sürekli soru sormaktan vazgeçilmeli ve soru sorulması gerektiğinde cevabı kısa ve net olan sorular sorulmalıdır.

- Gecikmiş konuşmada konuşma dilinin seslerinin öğretilmesi gerekir.
- Evde ve okulda ona uygun dil kullanımıyla örnek olunmalıdır.
- Ona konuşma fırsatı verilmeli, konuşurken sabırla dinlenmeli ve alay edilmemelidir.
- Sevgi ve ilgi göstermeli, bu konuda çocuğun yanında başkalarıyla konuşulmamalıdır.
- Çocuğun daha iyi anlayacağı düşünülerek onunla bebeke konuşulmamalıdır.
- Ona sürekli soru sormaktan vazgeçilmeli ve soru sorulması gerektiğinde cevabı kısa ve net olan sorular sorulmalıdır.

- Dil ve konuşma güçlüğü çeken çocukların aile bireyleri, öğretmeni ve çevresindeki diğer bireyler onunla konuşurken dikkatle dinlemeli, göz teması kurmalıdır.
- Dil ve konuşma güçlüğü olan çocuğa yönelik planlanan eğitim etkinlikleri uygulanırken basitten karmaşığa, somuttan soyuta, yakından uzağa şeklinde bir yol izlenmelidir.
- Eğitime öğrencinin başarılı olduğu, en iyi bildiği noktalardan başlanmalıdır ki kendine güveni artıp motive olsun.
- Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak sınıfın seviyesi sürekli kontrol edilmelidir.

- Hedefler ve hedef davranışlar öğrencinin düzeyine göre belirlenmeli, uygun araç, gereç, tekniklerle desteklenmelidir.
- Dil ve konuşma güçlüğü olan çocuklar için hazırlanacak olan program ve plan çocuk merkezli olmalı ve onun tüm gelişim alanlarını desteklemeye yönelik olmalıdır.
- Ailenin katılımını ve diğer personelin desteğini içermelidir.
- Değerlendirme yapılırken öğrenci, sınıftaki diğer öğrencilere göre değil; kendi içinde değerlendirilmeli, gösterdiği gelişme ya da gerilemeler göz önüne alınmalıdır.
- Uygulama öncesinde ve sonrasında sonuçlar hakkında aile bilgilendirilmelidir.

- Okulda ve sınıfta düzenlenecek olan sosyal ve kültürel etkinliklere katılmalarına, sorumluluk almalarına özen gösterilmelidir.
- Bu öğrenciler sınıf mevcudu en az olan sınıflara yerleştirilmeli,
- Öğretmenin konuşmasını en iyi duyup öğretmeni en iyi görebileceği yere oturması sağlanmalıdır.
- Öğretmenin yüzü öğrenciye dönük olmalı ve onunla göz teması kurmalıdır.
- Konuşmanın akışına ve anlamına uygun abartısız jest ve mimikler kullanılmalıdır.
- Uzun cümleler yerine basit, kısa ve kurallı cümleler kurmalı, yüksek sesle konuşmamalıdır.

ÇORUM
REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritasına ulaşmak için: **meb.ai/UJSSZZD**

Örnek BEP Şablonuna ulaşmak için: **meb.ai/63ETcc**

“Resmi Tedbir ve Kaynaştırma Önerileri” broşürüne ulaşmak için;
meb.ai/Uh9T1JR

Katılımınız için teşekkür ederiz.

corumram.meb.k12.tr

Bizleri sosyal medya hesaplarımızdan takip edebilirsiniz.

Çorum Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Gülabibey Mh. Cemilbey Cd. No:26 Merkez/ÇORUM